

פרק י"ח - קנאתו של שאול בדוד והרדיפה הסמויה

הרב אלחנן סמט

בשיעורים הקודמים עסקנו בסתירות העולות בין פרק ט"ז לפרק י"ז ובקושי שבפירושם של הפרשנים המסורתיים. תירצנו שיש להשתמש בכלל 'אין מוקדם ומאוחר בתורה' בכדי לתרץ סתירות אלו. על פי תירוץ זה, יש להסביר כי מלחמת דוד וגוליית המתוארת בפרק י"ז התרחשה לפני משיחתו של דוד על ידי שמואל והפיכתו של דוד לנושא כליו של שאול, המתוארים בפרק ט"ז. לאחר שבשיעורים הקודמים הוכחנו תירוץ זה, אנו ממשיכים לסיפור הבא המתואר בפרק י"ח. המתאר את השתלשלות האירועים המקדמים את הכשרתו של דוד למלך על ישראל.

הוכחות לשוניות

לפני שנמשיך לסיפור הבא בפרק י"ח, נעמוד על הוכחה אחרונה לפירושנו. כשעסקנו בזמנו בתרגום השבעים, הבאנו מספר הוכחות לאמיתות נוסח המסורה. אחת ההוכחות הייתה שהמילה המנחה 'מערכה' מופיעה 14 פעמים והמילה המנחה 'חרפה' מופיעה 7 פעמים. לפי נוסח המסורה החלוקה בין המחציות כמעט שווה, אך לא לחלוטין מכיוון שמספר ההופעות הוא אי זוגי. לעומת זאת, בתרגום השבעים, הושמט חצי מהסיפור והדבר פגע גם במספר ההופעות של המילה המנחה. הסברנו גם שלא יכול להיות שהמחצית התווספה על ידי העורך של הסיפור מכיוון שישנה התאמה מבחינה לשונית.

נראה שיש להוסיף גם את המילה 'הפלישתי' המופיעה ככינוי לגוליית כמילה מנחה. מילה זו מופיעה בסיפורנו 28 פעמים, ואילו את שמו מזכיר הכתוב רק פעמיים. מלבד העובדה שמספר זה הוא בכפולות של שבע, מספר ההופעות הרב של מילה זו מעיד כאלף עדים שזו מילה מנחה בסיפורנו. כמובן שגם במקרה זה, כמו בשאר המילים המנחות שצינו, הושמטו 13 הופעות של המילה בתרגום השבעים - כמעט מחצית מההופעות. זוהי ראיה לשונית נוספת לכך שהנוסח האמיתי של הפרק הוא דווקא נוסח המסורה ולא תרגום השבעים.

בעניין כינויים של הפלישתים כ'ערלים' כאן המקום להעיר כי דווקא הפלישתים נקראו ערלים מכיוון שבעוד שאר העמים במרחב ארץ ישראל היו נימולים, הפלישתים התבלטו בכך שהם נשארו ערלים, ולכן דבק בהם כינוי זה. עם זאת, היה הבדל גם בין ישראל לשאר העמים בגיל המילה - אצל עם ישראל היו מלים את הילדים בגיל צעיר, ואילו אצל שאר העמים היו מלים את הילדים בגיל הבגרות. אגב, גם היוונים והרומאים התבלטו בכך שלא רק שלא מלו את עצמם, אלא אף התנגדו למילה.

קנאת שאול - גלויה או סמויה?

למרות ששאול מינה את דוד לשר צבא, דוד המשיך לשמש לפניו כמנגן. לאחר נצחונו באחת ממלחמותיו שרו לו הנשים שיר שעורר את עוינותו של שאול לדוד. עוינות זו, שבמקורה עסקנו בשיעורים הקודמים, מתפרצת באחת מהפעמים שדוד מנגן לפניו ושואל משליך לעבר דוד את החנית ומפספס. לאחר מכן הוא מעביר את דוד לתפקיד אחר, כך שהמגע של דוד עם העם יפחת, אך גם בתפקיד זה דוד מצליח והאהדה בעם כלפי דוד מתחזקת. שאול נזכר בהבטחתו שמי שינצח את גוליית ישא את בתו, ומחליט לנצל זאת בכדי לפגוע בדוד. הוא מתנה את נישואי דוד עם בתו מירב בכך שדוד

יילחם עבורו בפלישתים במחשבה שדוד ייהרג באחת המלחמות. דוד מסרב בטענה שאינו ראוי לכבוד זה ובינתיים נישאת מירב, מסיבות מסויימות, לעדריאל המחולתי.

שאל מחליט לנסות שוב והפעם נעזר בעבדיו בכדי לשכנע את דוד לשאת את מיכל, בתו השנייה של שאול. בתחילה הוא מסרב, אך הפעם שאול מתעקש ומתנה את הנישואים ב'מוהר' מיוחד - מאה עורלות פלישתים - כך שדוד יוכל לתת מוהר עבור מיכל. עבדי שאול משכנעים את דוד והוא מתרצה ומביא מאתיים עורלות פלישתים. מיכל שאהבה את דוד, נישאת לו בשמחה וככל שדוד ממשיך להצליח בכל דרכיו, יראתו של שאול גדלה יותר ויותר.

שאלת המפתח בסיפור זה היא האם עוינותו של שאול לדוד הייתה גלויה או סמויה. בתחילה נראה שהוא עושה זאת בצורה סמויה שהרי הכתוב טורח לגלות לנו מספר פעמים מה עומד מאחורי מעשיו של שאול. מטירחה זו עולה כי הכתוב מתייחס למניעיו של שאול כדבר נסתר ועליו לציין זאת בכדי להאיר את עיני הקורא. אולם בתחילת פרק י"ט, לאחר שהוא רואה שדוד מצליח בכל דרכיו, הוא מגלה לעבדיו וליהונתן בנו את תוכניות החיסול שלו וכך הוא הופך את עוינותו לדוד לעניין פומבי. הוא לא מסתפק בכך ושולח שליחים אל שמואל שדוד מתחבא אצלו, ולבסוף הוא יוצא למסע עם כל משרתיו בכדי לרדוף אחרי דוד. אם כן, נראה לומר כי בפרק י"ח שאול מנסה לחסל את דוד בצורה סמויה על ידי תכסיסים ומניפולציות ורק בהמשך הוא מגלה זאת לציבור ורודף אחריו בצורה גלויה. אולם אם בפרקנו הוא פועל בצורה סמויה, הרי שהטלת החנית היא מעשה חריג שכן הוא גלוי לכל הנוכחים.

מלבד זאת, ישנו דבר חריג נוסף בסיפורנו - אירועים רבים מתרחשים פעמיים כאשר לעיתים הכפילויות סמוכות זו לזו ולעיתים רחוקות. לדוגמא, הטלת החנית בדוד מתרחשת פעמיים - פעם אחת בפרק י"ח ופעם שנייה בפרק י"ט. כמו כן הוא מנסה להשיא את בתו לדוד, כאשר בפעם הראשונה הוא נכשל ובפעם השנייה הוא מצליח.

בנוסף תרגום השבעים סבר המתרגם שכפילות זו נובעת מחיבור של שני סיפורים דומים, ולכן יש להשמיט את ההופעה המיותרת. מכיון שלא הגיוני שמיד לאחר נצחוננו של דוד שאול יחל פתאום להיות עוין כלפי דוד בגלל שירת הנשים, עד כדי כך שהוא ינסה להורגו במו ידיו, ולכן המתרגם משמיט את התיאור בפרק י"ח. כמו כן, הגיוני יותר שבפרק י"ט, לאחר שהוא כבר הסתכסך עם דוד ושב והתפייס עמו, שאול חזר בו והחליט שהוא כן רוצה במותו של דוד. אולם מה נאמר לנו ההולכים בשיטת בעלי המסורה הסוברים שאין כפילות מיותרת ושתי ההופעות נצרכות?

תוכנית הטלת החנית

נראה שיש להסביר שגם בפרק י"ח שאול ניסה לפגוע בדוד בתחבולה. שאול המתין לשעה בה תשרה עליו רוח רעה וכשיפגע בדוד באותה שעה, יוכל לטעון להגנתו שהוא לא עשה זאת מרצונו. יש להבין כי בימי קדם היחס למשוגע לא היה שלילי כמו בימינו, אלא כמי שרוח עליונה שורה עליו. זו גם הסיבה ששאול לא נקרא כאן 'משוגע' אלא 'מתנבא' (יש להבדיל בין 'ויתנבא' המופיע אצלנו והכוונה שנהיה משוגע, אלא שאומרים שזה נגרם מרוח עליונה, לבין 'והתנבא' שהכוונה ששרתה עליו רוח נבואה והוא אמר דבר נבואה). ההתנבאות המתוארת כאן היא כינוי להתנהגות של אקסטזה שגעונית. גם היום נהוג לבדוק את שפיותו של הרוצח לפני המשפט ולבדוק אם הוא כשיר לעמוד לדין מכיון שרוב הרוצחים אינם עושים זאת מתוך כוונה חופשית, אלא כתוצאה מדחף בלתי נשלט הקיים אצלם.

אין לומר כי שאול באמת פעל מתוך אקסטזה שגעונית מכיון שהכתוב טורח לציין לנו את המהלך שרוקם שאול בראשו. אם מהלך זה היה נובע כתוצאה ממחלה, לא הייתה לו שום משמעות לקידום מהלך הסיפור והכתוב לא היה טורח לציין את תוכניתו של שאול. אולם אפילו אם נאמר ששאול אכן פעל בגלל המחלה, עדיין ניתן לתרץ שדוד רואה את סכנת המוות כסיכון מקצועי הגיוני שאינו מכוון נגדו, אלא נעשה מתוך מסכנות וחולשה.

תוכנית חתן המלך

לאחר שנכשל ניסיון החיסול הראשון עם החנית, שאול מתכנן תוכנית אחרת לפגיעה בדוד - הוא מציע את ביתו מירב לדוד בתמורה לכך שדוד ישמש בתפקיד פיקודי בצבאו. הרעיון העומד מאחורי תוכנית פעולה זו הוא שבמהלך אחד הקרבות בפלישתים דוד ייהרג וכך דוד לא יהווה יותר איום על מלכותו וכך לא יחשדו בשאול. אולם דוד מסרב להצעתו של שאול בטענה שהוא מקטני העם ולא ראוי להיות חתן של המלך.

כאשר אדם רוצה לפסול את עצמו ממלוכה בתנ"ך נהוג שהאדם פוסל את עצמו הן במישור האישי והן במישור המשפחתי. אנו מוצאים תופעה זו אצל גדעון: "וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי בִי ה' בְּמָה אוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל הַנְּה אֶלְפֵי הַדָּל בְּמִנְשָׁה וְאַנְכִי הַצְּעִיר בְּבֵית אָבִי" [שופטים ו, טו]. יש להבין כי 'אלף' במקרא פירושו משפחה, ולכן מי שהיה ראש משפחה נקרא אלף, כפי שאנו מוצאים בבניו של עשיו. גם שאול הצטנע ופסל את עצמו בשני מישורים אלו: "וַיַּעַן שְׂאוּל וַיֹּאמֶר הֲלוֹא בְּן יְמִינִי אָנֹכִי מִקְטַנֵּי שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל וּמִשְׁפַּחְתִּי הַצְּעִירָה מִכָּל מִשְׁפָּחוֹת שְׁבֵטֵי בְנֵי־מִן וְלָמָּה דִּבַּרְתָּ אֵלַי כְּדָבָר הַזֶּה" [שמואל א ט, כא].

בתשובתו של דוד מופיע ביטוי מעניין: "וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל שְׂאוּל מִי אָנֹכִי וּמִי חַיִּי מִשְׁפַּחַת אָבִי בְּיִשְׂרָאֵל כִּי אֶהְיֶה חֵתָן לְמֶלֶךְ" [יח, יח]. אנו מכירים את הביטוי 'ומה חיי' שמשמש כקיצור לשאלה הרטורית 'ומה שווים חיי שאהיה ראוי לכבוד הזה?'. ולכן לא מובנת שאלתו של דוד "ומי חיי". נראה להסביר שיש לפרש את המילה 'חיים' כ- 'בית אב' ושאלתו של דוד תתפרש כך: 'מי אנכי שאהיה ראוי לכבוד זה ומי חיי, כלומר, משפחת אבי בישראל כי אהיה חתן למלך'. כלומר, המילים 'משפחת אבי בישראל' מסבירה את המילה 'חיי' שעלול הקורא להתקשות בה. תופעה זו היא תופעה הקיימת לעיתים בתנ"ך כאשר הכתוב 'מרגיש' שהקורא עלול לא להבין את הביטוי הייחודי שמופיע בפסוק, ולכן מיד אחרי הבאת הביטוי, הכתוב חוזר עליו ומסביר אותו. במילים אחרות, בתופעה זו התנ"ך מסביר את עצמו.

ניתן להביא ראייה לכך שפירוש המילה 'חיי' היא משפחה מסיפור דוד ונבל. בזמן בריחתו של דוד משאול, הוא הגיע לאזור מגוריו של נבל בעת חגיגתו את חג הגז לרגל גזיזת צאנו. דוד שולח את עבדיו ללכת לבקש מנבל מזון, ומצווה אותם שלפני שיפתחו בבקשתם יברכו אותו ויאמרו לו: "וַיֹּאמְרוּתָם כֹּה לְחַי וְאֵתָה שְׁלוֹם וּבֵיתְךָ שְׁלוֹם וְכָל אֲשֶׁר לְךָ שְׁלוֹם" [שמואל א כה, ו]. בברכה זו מתכוונים עבדי דוד לברך את נבל שכמו שהוא זכה לחגוג מסיבה זו לרגל גז הצאן, כך יהיו שמחות רבות בביתו ויהיה שלום לו, לאנשי ביתו ולרכושו.

דוגמה נוספת ניתן למצוא אצל חזקיהו. חזקיהו המלך חלה והיה על ערש דווי, אך בסופו של דבר התרפא. לאחר שהבריא, הוא נשא תפילת הודיה מרגשת המופיעה בספר ישעיה. בתפילה זו מופיעה פסוק שאינו ברור כל כך: "חֵי חֵי הוּא יוֹדֵךְ כְּמוֹנֵי הַיּוֹם אֲב לְבָנִים יוֹדִיעַ אֶל אֲמֹתְךָ" [ישעיהו לח, יט]. בפסוק זה ישנה תקבולת ישרה, דהיינו, חצי אחד של הפסוק מקביל לתוכנו לחציו השני של הפסוק בהתאמה. אם כן, המקבילה של המילה 'חיי' היא 'אב לבנים', וחזקיהו השתמש במשחק מילים ואמר שאב לבנים שנשאר חי, הוא יודה לה'. פסוק זה בא כניגוד לפסוק הקודם: "כִּי לֹא שְׂאוּל תוֹדֵךְ מִן הַלֵּל לֵךְ לֹא יִשְׁבְּרוּ יוֹרְדֵי בּוֹר אֶל אֲמֹתְךָ" [לח, יח]. ראייה נוספת ניתן להביא גם מחוה. הכתוב מכנה את חוה בתואר: "אִם כָּל חַי" [בראשית ג, כ]. כלומר, חוה הייתה אימם של משפחת בני האדם.

תוכנית חתן המלך השנייה

מסיבות מסויימת שלא נעסוק בהן עתה, מרב שהייתה מיועדת לדוד, ניתנת לעדריאל המחולתי. אולם תוכניתו של שאול להפוך את דוד לחתנו וכך לגרום בעקיפין למותו במלחמה, לא נגזזת מכיוון שמי שמתאבת בדוד היא ביתו השנייה של שאול - מיכל. אדם נורמטיבי היה רואה פגם בכך שביתו מתאבת באויב הגדול ביותר שלו, אולם שאול לא ראה בכך פגם. אדרבה, הוא רואה באהבתה של מיכל לדוד ככלי סיוע לתמרוננו של דוד. הוא חושש שדוד שוב יסרב להצעתו ועל כן מערב הפעם את

עבדיו בתוכניתו להשיא את מיכל לדוד. הוא מבקש מהם לדבר על ליבו של דוד ולשכנעו, והעבדים שאינם מכירים את תוכניתו המלאה של שאול, נענים ברצון ומשכנעים את דוד לשאת את מיכל לאשה. שאול מתנה שוב פעם את נישואי מיכל במלחמה עם הפלישתים, אך בעקבות הלחץ דוד מתרצה ובמקום להביא לשאול מאה עורלות פלישתים, כפי שדרש שאול, הוא מביא לו מאתיים. לאחר מכן שב הכתוב לתאר שמיכל אוהבת את דוד, וללמדנו שזו לא הייתה אהבה זמנית לפני הנישואים אלא גם אחריהם.

משמעות הכפילויות

כפי שראינו בסיפור דוד ושאול ישנם מספר אירועים החוזרים על עצמם פעמיים, כמו הטלת החנית והנישואין לבת שאול. כפילויות אלו שימשו את בעלי תורת התעודות כהוכחה לשיטתם שהתנ"ך מורכב ממספר תעודות שחוברו כפי שהן וללא עריכה, ולכן ישנן חזרות על סיפורים מסויימים. כפילויות אלו שימשו גם את רבי ורבן שמעון בן גמליאל במחלוקתם מתי תופעה החוזרת על עצמה נחשבת כשיטתיות (חזקה) ולא כמקריות [בימות סד, ב]. רבי סובר שמספיק שתופעה מסויימת תחזור על עצמה פעמיים והיא תחשב כחזקה, ואילו רשב"ג סובר שהתופעה צריכה לחזור על עצמה שלוש פעמים בכדי להיחשב כחזקה.

לדוגמא, אם לזוג נולד בן וכתוצאה מברית המילה הוא מת ואחרי כן נולד בן נוסף שמת גם הוא כתוצאה מברית המילה, בבן השלישי באנו למחלוקת רבי ורשב"ג האם מלים אותו או לא. לשיטת רבי, אין למול את השלישי משום שיש כאן חזקה, ואילו לשיטת רשב"ג יש למול את הבן השלישי ורק אם גם הוא ימות, תיווצר חזקה ולא ימולו את הבן הרביעי.

בסיפורנו ניתן למצוא ראייה לשיטת רבי שהרי אירועים רבים חוזרים רק פעמיים ואנו, המכירים את רחשי ליבו של שאול, יודעים שאירועים אלו אינם מקריים, אלא שיטתיים ומתוכננים מראש. גם דוד שם לב לכך שהרי בפרק י"ח לאחר ששאול מטיל לעברו את החנית, הוא מתחמק, אך נשאר מתוך מחשבה כי זהו שיגעון הנגרם ממחלתו של שאול. אולם כשהתופעה חוזרת על עצמה בפרק י"ט הוא מבין שיש כאן שיטתיות ובורח.

הפרייה הזדנית

הסברנו בעבר כי הנושא של סיפורנו הוא התפתחות איבתו של שאול לדוד. הסיפור עצמו מורכב מתיאור ניסיונותיו המחרתיים של שאול להביא למותו של דוד, ובד בבד תיאור כיצד האהדה את דוד הולכת וגדלה. חשוב להבין כי אין הכוונה שרק העם אהד את דוד, אלא גם הלוחמים והשרים אהדו את דוד יותר ויותר עם חלוף הזמן. דוד יוצר לעצמו בעלי ברית אפילו במשפחתו של שאול על ידי כריתת ברית נפש עם יהונתן ונשיאתה של מיכל לאישה. הדבר המעניין ביחסים אלו הוא שאהדת העם את דוד מעוררת את כעסו ושנאתו של שאול, אך ככל ששאול שונא את דוד יותר ומנסה לפגוע בו ולהחליש אותו בדרכים נוספות, דוד רק מתחזק וצובר אהדה ועוצמה. במילים אחרות אנו עדים להזנה כפולה - שני תהליכים המזינים זה את זה לאורך כל הסיפור.

קעת נראה כיצד רעיון זה בא לידי ביטוי בסיפור. בשיעור הקודם תיארנו את שיחתם של שאול ודוד כדו שיח הנובע מרגשות תת הכרתיים של שאול ביחס לדוד. רגשות אלו באים לידי ביטוי בקריאה-שאלה: "בן מי אַתָּה הַנֶּעֱר" [שמואל א יח, נח]. אולם מיד לאחר קנאה תת הכרתית זו החלה דווקא אהבתו של יהונתן לדוד. דווקא השיחה המתוחה עוררה אצל יהונתן אהבה לדוד מכיוון שהיא חשפה את צניעותו הרבה של דוד. דוד עונה בענווה, אינו דורש פרס או אפילו מחכה לו בשקט. להיפך, הוא מוסר את ראשו של גוליית לידי שאול ובורח מיד לביתו. כמובן, מה שהביא את יהונתן לידי הכרה בצניעותו של דוד היא אותה קנאה של שאול.

תהליך האהדה ממשיך גם כאשר ממנה שאל את דוד לתפקידים שונים ובכל מקום מגלים הכפופים לדוד והסובבים אותו אהדה כלפיו. השלב בו קנאתו של שאל הופכת לממשית הוא כאשר גם נשות ישראל מהללות את דוד ומפרסמות בשירתן באוזני כל העולם את עליונותו של דוד על שאל. קנאה זו מובילה להטלת החנית.

חלק מתהליך ההזנה הכפולה נוגע גם לרוח ה'. כך מתאר הכתוב את הכרתו של שאל בעניין רוח ה': "וַיִּטֹּל שְׂאֹל אֶת הַחֲנִית וַיֹּאמֶר אֶכָּה בְּדָוִד וּבְקִיר וַיִּסֹּב דָּוִד מִפְּנֵי פְעָמַיִם: וַיֵּרָא שְׂאֹל מִלְּפָנָי דָּוִד כִּי הָיָה ה' עִמּוֹ וַיִּמְעַם שְׂאֹל סָר" [יח, יא-יב]. לכאורה, מכך שדוד ניצל מהטלת החנית, שאל הבין שרוח ה' סרה ממנו. אולם נראה ששאל הבין דבר עמוק יותר - הסיבה שדוד הוא היחיד שיכול להסיר משאל את הרוח הרעה, היא שרוח ה' שצלחה על דוד, היא אותה הרוח שסרה משאל. בעקבות החוסר ברוח ה', שורה על שאל רוח רעה ובזמן הנגינה יכול שאל להרגיש מעט מאותה רוח ה' המרגיעה אותו שוב ומסירה ממנו את הרוח רעה. ההבנה הזו ששאל מבין כעת, גורמת לכך שהתפרצותיו מחמירות והוא מנסה לחסל את דוד בעצמו.

הראיה להסבר זה היא שניסיונות החיסול האישיים התרחשו דווקא כאשר דוד ניגן לפניו, זו היא השעה בה קנאתו של שאל בדוד בערה ביתר שאת בגלל געגועיו לרוח ה'. לאחר שהוא נכשל בניסיון החיסול מבין שאל כי "וַיִּמְעַם שְׂאֹל סָר" [יח, יב] ולכן "וַיִּסְרְהוּ שְׂאֹל מֵעַמּוֹ וַיִּשְׁמְהוּ: לוֹ שֵׁר אֶלְף וַיֵּצֵא וַיֵּבֵא לְפָנָי הָעָם" [יח, יג]. ניכר שהכתוב משתמש במעין משחק מילים בכדי לרמוז על הקשר בין הדברים.

בעקבות הסרת דוד מלפני שאל ומינויו לתפקיד בכיר בצבא, דוד מתחיל לצאת ולבוא לפני העם בתדירות גבוהה יותר: "וַיִּסְרְהוּ שְׂאֹל מֵעַמּוֹ וַיִּשְׁמְהוּ: לוֹ שֵׁר אֶלְף וַיֵּצֵא וַיֵּבֵא לְפָנָי הָעָם" [יח, יג]. ובעקבות זאת: "וְכָל יִשְׂרָאֵל וַיְהוּדָה אָהֲבָה אֶת דָּוִד כִּי הוּא יוֹצֵא וּבָא לְפָנֵיהֶם" [יח, טז]. גם כאן נבחר ביטוי ייחודי ויוצא דופן. הביטוי 'יוצא ובא' נאמר גם בתפילתו של משה לקראת סוף ימיו כאשר הוא מתבשר שבניו לא יירשו אותו בהנהגת העם: "וַיִּדְבַּר מֹשֶׁה אֶל ה' לֵאמֹר: יִפְקֹד ה' אֶל-לֵהִי הַרְוֹחֹת לְכָל בֶּשֶׂר אִישׁ עַל הָעֵדָה: אֲשֶׁר יוֹצֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֵא לְפָנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצֵא וְאֲשֶׁר יָבִיֵא - וְלֹא תִהְיֶה עֵדֶת ה' כִּצְאֵן אֲשֶׁר אֵין לָהֶם רַעְיָה" [במדבר כז, טו-טז]. משה מבקש שהמנהיג שיחליף אותו יהיה אדם שיוצא ובא לפני העם מכיוון שכך נוצר קשר טוב יותר בין העם למנהיג וזה מעיד על מנהיג שאוהב את עמו. הרי שבניסיונו של שאל להרחיק ממנו את דוד, הוא רק חיזק את מעמדו של דוד והכשיר אותו למלוך על ישראל.

הראיה הגדולה ביותר לכך היא שכאשר באו השבטים לדוד ובקשו ממנו למלוך על ישראל הם זוכרים לו דבר אחד - היציאה והביאה לפני העם: "וַיֵּבֵאוּ כָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל דָּוִד חֲבָרוֹנָה וַיֹּאמְרוּ: לֵאמֹר הֲנֵנוּ עִמָּךָ וּבְשָׂרְךָ אֲנַחְנוּ: גַּם אֶתְמוֹל גַּם שְׁלֹשׁוֹם בְּהֵיאוֹת שְׂאֹל מֶלֶךְ עָלֵינוּ אַתָּה הֵייתָ הַמוֹצֵא וְהַמְבִּיא אֶת יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר ה' לָךְ אַתָּה תִרְעָה אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה תִהְיֶה לְנֶגִיד עַל יִשְׂרָאֵל: וַיֵּבֵאוּ כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַמֶּלֶךְ חֲבָרוֹנָה וַיִּכְרַת לָהֶם הַמֶּלֶךְ דָּוִד בְּרִית בְּחֲבָרוֹן לְפָנָי ה' וַיִּמְשְׁחוּ אֶת דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל" [שמואל ב ה, א-ג].

מיד לאחר שהוא רואה את תגובת העם לתפקידו החדש של דוד, שאל מבין את טעותו: "וַיֵּרָא שְׂאֹל אֲשֶׁר הוּא מִשְׁפִּיל מָאֵד וַיִּגַּר מִפְּנֵי" [יח, טו]. הביטוי 'לגור' הוא ביטוי חמור יותר מהביטוי 'לירא' המופיע בפסוק י"ב ומתאר את חששו של שאל לאחר התחמקותו של דוד מהחנית. הסיבה לכך שחששו של שאל החמיר כל כך היא שכעת מתגלה אצל דוד גם יכולת הנהגתית מוכחת. שאל מבין שכל מהלך שהוא עושה פועל בצורה הפוכה, ולכן מחליט להשאיר את גורלו של דוד ביד הפלישתים וכך נרקמת במוחו של שאל 'תוכנית חתן המלך'. אולם גם תוכנית זו נכשלת וכשם שבתחילת הפרק דוד כורת ברית עם יהונתן בנו של שאל, כך בסוף הפרק הוא כורת ברית נישואין עם מיכל בת שאל.

הכישלון בתוכניתו של שאל מוביל לשתי תוצאות חמורות מבחינת שאל מכיוון שהן מקדמות את דוד למלוכה - הניצחון על הפלישתים והפיכתו של דוד לחתן המלך. כל בר דעת מבין שאין ראוי למלוכה יותר מאדם האהוד על העם, מפקד דגול וחתנו של המלך. יתר על כן, לא מדובר כאן בחתונה מכפיה,

אלא חתונה מאהבה הגורמת לאהדה נוספת בקרב העם ואף מובילה לכך שמיכל תעדיף למלט את דוד מפני תוכנית חיסול נוספת של אביה.

סיכום

ניתן לסכם ולומר שמעשיו של שאול להרחיק את דוד, גרמו, באופן פרדוקסלי, להכשרתו של דוד למלוך על ישראל. מסיפורנו ניכר בצורה ברורה ביותר כיצד השגחת ה' מסובבת את המצב כך שבכל דרך אפשרית קרנו של שאול תרד וקרנו של דוד תעלה. כך ניתן גם להרגיש מהתיאורים שמציין הכתוב על כך ששאול מבין שה' עם דוד וחששו מפני דוד הולך וגובר. בסיומו של הפרק מתואר כי שאול נהיה אויב לדוד. אויב הינו מושג הלקוח מעולם המלחמות ובכך נרמז לקורא על תוכנו של הפרק הבא - דיבוריו הגלויים של שאול על רדיפת דוד המובילים לרדיפה הגלויה אחר דוד.